

AHLÂT AĞACI FİLMİ ÜZERİNE.. ÖLDÜRMEK VEYA ÖZDEŞLEŞMEK

“Ahlât Ağacı” filmi, tıpkı ergenlikte olduğu gibi bir var olma ve büyüme, olgunlaşma hikâyesi anlatıyor. Ergenlik ya da yetişkinliğe geçiş, fiziksel veya ruhsal olarak temelde bir biçimlenme ve bireyselleşme dönemi...

Yeliz Polat Hoca

Nuri Bilge Ceylan'ın son filmi *Ahlât Ağacı*, Cannes'da ayakta alkışlandı, Türkiye'de merakla beklendi ve izlendi. Film üzerine yapılan basın toplantısında, gençler üzerine film yapmak isteğini aktaran Ceylan, gençlerin var olma çabası ve etrafını kuşatan değer yargılarını anlatmaya çalıştığından söz ediyor. Ceylan, filmlerinin insan doğası üzerine bir tür araştırma olmasını arzu ediyor.¹ Ceylan'ın, röportajında “çıkış arayan” bir genç diye bahsettiği Sinan karakteri, çocuk değil; ama yetişkin de değil, tam da yetişkinlik kavşağında ve ergenliğin son dönemecinde bir genç. Peki, nedir bu son dönemec ve film bize bu son dönemec hakkında ne söylüyor? *Ahlât Ağacı* filmi, tıpkı ergenlikte olduğu gibi bir var olma ve büyüme, olgunlaşma hikâyesi anlatıyor. Ergenlik ya da yetişkinliğe geçiş, fiziksel veya ruhsal olarak temelde bir biçimlenme

ve bireyselleşme dönemi... Bir kimlik kazanma uğraşısı olan bu dönemde, anne ve babayla olan meselelerin yeniden ele alınışı dolayısıyla ödipal karmaşanın tekrar gündeme gelişi ve çözümü söz konusudur ve çözüm, özdeşleşme yoluyla gelmektedir. Bu dönem, bireyselleşmenin duygusal ve zihinsel süreçlerini içeren, gencin özgün olma çabası içinde olduğu bir dönem olarak tanımlanabilir. Bernfeld'e göre, ergenliğin en önemli yönlerinden biri, narsisizmin dönüşümüdür ve ergenlikteki temel gerginlik, “Gerçek Kendilik” ile “İdeal Kendilik” arasında olur. Bu dönüşüm, kendini dile getirmede, kendi tutkularını gerçekleştirme arzusunda, kendine güvende ortaya çıkar.² Aynı zamanda ergenin kişiliğinin narsistik yönü de iyi bilinir. Nesneden yatırımın geri çekilmesi, benliğe aşırı değer

atfedilmesine neden olur. Ergenin gerçeklikle örtüşmeyebilecek kadar kendine odaklı bir algısı vardır. Aşırı hassasiyet ve kendine dönük olma, genel olarak kendini merkeze alma ve kendini yüceltme görülür.³ Tüm bu anlatılar, Sinan karakteri ile oldukça yakından bağlantılı gözüküyor. Ona biraz daha yakından bakarsak: Sinan, üniversiteden mezun olmuş, eve yazar olma hayalleri ile dönmüştür. İdeal bir kendilik tasarımı olarak yazarlık, Sinan için narsisizmini sürdürücü olarak da işlev görmektedir. Kitabını bastırmak için oldukça çaba harcayan Sinan, başka bir yazarla konuşmasında, yazdığı türü oldukça özgün olması üzerinden anlatmaktadır. Daha önce dinlemeye gittiği bu yazarı ince ince eleştirip küçümserken bir yandan da onunla ilişkiyi sürdürmek için çabalamaktadır. Sinan bir yandan iğneleyici bir yandan

PS POPÜLER

Ahlal Ağacı

da dinlemeye ve öğrenmeye ve ilişki kurmaya açık bir kişi olarak karşımıza çıkar. Kendisinin yeterince orijinal ve özgün olduğunu söylerken bir yandan da özümseme ihtiyacında olduğu ve yazarı ve fikirlerini merak ettiği söylenebilir. Özellikle bu yazarla olan konuşmasında çeşitli alıntı ve beylik laflarla yazarı alt etme çabası da dikkati çekmektedir. Sinan'ın bu davranışını yoğun bir rekabet uğraşısı olarak değerlendirmek mümkündür. Ayrıca, filmde Sinan liseden arkadaşına "korktuğumuzdan değil" veya yazara "eleştirdiğimizden değil" gibi birbirine benzer bir sürü cümle kullanmaktadır. Belki Sinan için kendi duygularını, ihtiyaçlarını ve yetersizliğini kabul etmek, bu ideal kendiliğe zarar vermektedir. Filmde Sinan'ın, kitabını çıkarmak için uğraşları dışında, babasıyla olan ilişkisi de önemli bir noktadadır. Bu baba-oğul ilişkisinde, filmin sonuna kadar oğlun, babasına olan eleştirisininin

damga vurduğunu söyleyebiliriz. Sinan'ın annesince ve aileye yakın veya uzak diğer karakterlerce de paylaşılan bu eleştiri, babanın at yarışı oynaması, aileye yetecek para kazanamaması ve su çıkmayacak bir kuyuyu kazmasına odaklanmaktadır. Baba, yetersiz, bağımlılığı olan ve bir yönüyle de çocuksu, olgunlaşmamış, hatta kuru ve çorak bir topraktan su çıkacağına inanan hayalperest bir karakter olarak görülür. Fakat aynı zamanda, bir yönüyle de naif ve romantik biri olarak karşımıza çıkar. Sinan, babasına güvenmez ve inanmaz. Filmin sonlara doğru bir sahnesinde Sinan, babasının intihar ettiği bir gündüz düşü görür. Bu sahne, ergenliğin temel düşlemlerinden olan ebeveyni öldürme düşlemlerinin ergen ruhsal yaşamındaki ağırlığını göstermesi açısından da önemlidir. Ergen, büyümek için, anne baba imgelerinden kopmak, yani anne babasını simgesel olarak öldürmek zorundadır. Dolayısıyla filmde bu sahne

ile Sinan'ın ruhsal olarak olgunlaşmasına doğru yol açıldığını görürüz. Filmin ilerlemesiyle Sinan'ın kitabının basıldığını görürüz. Kitabını kimse okumamıştır. Bir tek kişi hariç... Kitabı Sinan'ın babası okumuştur yalnızca, hatta gazetede kitabın çıktığını haber veren yazıyı kesip saklayan da başkası değildir. Filmin en vurucu sahnesi, tam da burada gelir. Yıkıla yıkıla ayakta kalamayan narsisizmi nedeniyle mi yoksa film boyunca inanmadığı ve güvenmediği babasının kitabını okuması nedeniyle duyduğu suçluluk nedeniyle midir bilinmez, Sinan'ın intihar ettiğini görürüz. Film boyunca babasının yetersiz ve başarısız olma "kaderini" kitabının kimse tarafından okunmaması nedeniyle paylaşan Sinan, kitabın yalnızca babası tarafından okunmasıyla babasıyla hiç olmadığı kadar "aynılaşır" ve hiç olmadığı kadar yakınlaşır. İntihar ettiğini sanırsanız bir an; ama aslında etmemiştir. Bir çözüm yolu da o olabilirdi, der Ceylan bize. Ama başka bir yol da vardır: Sinan, babasıyla özdeşleşir ve onunla aynı şeyi yaparak kuyuyu kazmaya başlar. Ergenlik, her şeyden önce bir kimlik oluşturma dönemidir, Sinan karakterinin de yazarlık kimliğini oluşturmakla -kitabını çıkarmakla ilgili uğraşısı- uğraştığını görüyoruz. Bu kimliği tanıyan -kitabı okuyarak- ilk kişi ise babasıdır. Toplum gözünde iyi bir baba olmayan karakter, aslında çocuğunun bu kimlik uğraşında ve tabii ki entelektüel uğraşında ona dayanak olan, destek veren, onu "yazar" olarak tanıyan, daha doğrusu kabul eden bir özne olarak öne çıkar. Bunun da Sinan'ın babasıyla özdeşimini kolaylaştırdığı veya ona bu yolu açtığı söylenebilir.

Dipnotlar

Ahlal Ağacı Basın Konferansı, <https://www.youtube.com/watch?v=fkvBthqvQ-A> çevrimiçisi 24.07.2018

Talat Parman, "Ergenlik ve Psikanaliz" https://www.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD_1_2_73_82.pdf çevrimiçisi 20.07.2018

Peter Blos, On Adolescence: A Psychoanalytic Interpretation, Free Press, 1996,